

ЗАЯВА АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЯК СПОСОБУ ТИСКУ НА АДВОКАТІВ

Асоціація правників України (АПУ) звертає увагу на те, що протягом останніх років мають місце непоодинокі випадки притягнення дисциплінарними комісіями органів адвокатського самоврядування до відповідальності адвокатів та осіб, чие адвокатське свідоцтво призупинено, як видається, внаслідок публічної критики такими особами управлінських дій та рішень поточних очільників органів адвокатури.

У 2015 році, Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури Київської області позбавила права на заняття адвокатською діяльністю на той час Директора Координаційного центру з надання безоплатної правової допомоги Міністерства юстиції України Андрія Вишневського за публічну критику органів адвокатського самоврядування. Таке рішення згодом було скасовано [рішенням](#) Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 14.03.2018 у справі № 826/23545/15.

Так, 21 червня 2023 року, дисциплінарна палата Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури (КДКА) Закарпатської області під час засідання 21 червня застосувала до Валерії Коломієць, колишньої заступниці Міністра юстиції України з питань європейської інтеграції, дисциплінарне стягнення у вигляді позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю.

Артем Донець, адвокат із Харкова, зазнав дисциплінарних заходів від Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури (ВКДКА), аналогічно до випадків з Валерією Коломієць та Андрієм Вишневським. У 2023 році він був тимчасово позбавлений адвокатського свідоцтва на 6 місяців за критику якості адвокатської освіти, висловлену проти Вищої школи адвокатури Національної Асоціації Адвокатів України (ВША НААУ). Це рішення було ухвалене попри відсутність порушень за рішенням інших КДКА, аналогічно до справи Андрія Вишневського, де рішення КДКА було скасовано Верховним Судом.

13 листопада 2023 року голова комітету з питань захисту прав НААУ звернулася зі скаргами до дисциплінарної палати КДКА Київської області на адвоката Іллю Костіна, який зараз проходить службу в Збройних силах України, за публічну критику керівництва НААУ за бездіяльність відносно адвокатів-зрадників.

У цьому контексті цікаво, що **застосування дисциплінарними органами адвокатури дисциплінарної відповідальності проти адвокатів, які не погоджуються з органами адвокатського самоврядування, є питанням, яке порушується і на міжнародному рівні**. Як приклад можна навести звіт Консорціуму з міжнародної правової допомоги (International Legal Assistance Consortium) «Пережити штурм: українська правова система після року війни» ([Surviving the Assault: The Ukrainian Legal System After a Year of War](#)), в якому зазначено, що «хоча останні звіти свідчать про те, що зловживання дисциплінарними провадженнями більше не є поширеним явищем, використання таких проваджень у минулому, в якості погрози адвокатам-дисидентам, викликало занепокоєння міжнародних експертів» (ст. 54).

АПУ вважає таку практику дисциплінарних комісій органів адвокатського самоврядування недопустимою з наступних підстав:

1. Право на свободу думки й слова гарантовано кожній особі українським законодавством та міжнародним правом. Стаття 10 Європейської конвенції з прав

людини чітко зазначає, що свобода вираження поглядів становить одну з основних підвалин демократичного суспільства й одну з принципових умов його розвитку та самореалізації кожної особи. Крім того, згідно з пунктом 2 цієї ж статті Конвенції, **свобода вираження поглядів стосується не лише тієї «інформації» чи тих «ідей», які отримані належним чином або розглядаються як необразливі чи незначні, а й тих, що викликають образ, обурення або неспокій.**

Подібні формулювання містяться й в [Основних принципах ООН щодо ролі адвокатів та Рекомендації № R \(2000\) 21 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів.](#)

2. У двох вищезазначених випадках до дисциплінарної відповідальності притягувались особи, які на момент порушення провадження обіймали посади в органах державної влади й виконували функції держави, а їхнє право на заняття адвокатською діяльністю було призупинено.

Цей підхід суперечить стандартам Ради Європи. Так, у Висновку Ради Європи [«Щодо проєкту Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та інших пов'язаних законодавчих актів України»](#) зазначено, **«будь-яке застосування дисциплінарного стягнення у вигляді припинення права на адвокатську діяльність до адвокатів, право на практику яких вже було тимчасово припинено з огляду на їх роботу на державній службі, не матиме сенсу (п. 64)»** та **«Юристи на державній службі підпадають під різні обмеження, які загалом означають, що вони не мають можливості практикувати як адвокати (п. 61)».**

В інших вищенаведених випадках, до дисциплінарної відповідальності притягнуті адвокати-військовослужбовці, які публічно критикували органи адвокатського самоуправління. Критика — це ознака демократичного суспільства та незалежних відносин. Особливо треба врахувати, що критика керівництва НААУ з боку адвоката Іллі Костіна була направлена на відсутність позиції НААУ щодо збройної агресії РФ та реакції щодо позбавлення права на зайняття адвокатською діяльністю адвокатів України, які перейшли на бік ворога.

АПУ вважає недопустимим використання дисциплінарного провадження як способу тиску як на адвокатів, так і на посадовців, так і на військовослужбовців.

На підставі вищезазначеного, Асоціація правників України закликає НААУ переглянути підхід до дисциплінарного провадження та використовувати кращі стандарти Ради Європи у своїй діяльності.